

CYNGOR BWRDEISTREF SIROL RHONDDA CYNON TAF

IS-BWYLLGOR Y CABINET AR FATERION Y GYMRAEG

25 HYDREF 2022

STRATEGAETH HYBU'R GYMRAEG 2022-2027

**ADRODDIAD CYFARWYDDWR MATERION IECHYD A DIOGELWCH Y
CYHOEDD, A GWASANAETHAU CYMUNED MEWN TRAFODAETH GYDA
DEILIAD Y PORTFFOLIO PERTHNASOL, Y CYNG. RHYS LEWIS**

AWDUR: Steffan Gealy, Rheolwr Gwasanaethau Cymraeg

1. DIBEN YR ADRODDIAD

- 1.1 Diben yr adroddiad yw rhoi copi diwygiedig o Strategaeth Hybu'r Gymraeg (Atodiad 1) i Is-bwyllgor y Cabinet ar faterion y Gymraeg fel sy'n ofynnol o dan Safon 145 o'r Hysbysiad Cydymffurfio a gafodd ei gyhoeddi i Gyngor Bwrdeistref Sirol Rhondda Cynon Taf o dan Adran 44 Mesur y Gymraeg (Cymru) 2011.

2. ARGYMHELLION

Dyma'r argymhellion i'r Is-bwyllgor:

- 2.1 Nodi cynnwys yr adroddiad yma a'r strategaeth gysylltiedig.
- 2.2 Cymeradwyo Strategaeth Hybu'r Gymraeg 2022-27.

3 RHESYMAU DROS YR ARGYMHELLION

- 3.1 Mae'n ofynnol i'r Cyngor baratoi strategaeth bum mlynedd i hwyluso a hybu'r Gymraeg yn y sir o dan Safon 145 yr Hysbysiad Cydymffurfio sydd wedi'i gyhoeddi o dan Adran 44 Mesur y Gymraeg (Cymru) 2011.
- 3.2 Mae hefyd yn ofynnol i'r Cyngor adolygu'r strategaeth a chyhoeddi fersiwn ddiwygiedig ar ein gwefan bob pum mlynedd.

4. **CEFNDIR**

- 4.1 Daeth y Strategaeth Hybu'r Gymraeg bresennol i ben yn 2021. Yn dilyn cymeradwyaeth gan Grŵp Llywio'r Cabinet ar faterion y Gymraeg gynt ym mis Ebrill 2021, cafodd cwmni Nico Cyf. – sef sefydliad allanol sy'n arbenigo mewn cynllunio iaith – ei gomisiynu i ddarparu asesiad diduedd a gwrthrychol o Strategaeth a Chynllun Gweithredu 2016-21. Roedd gofyn i'r cwmni hefyd ddarparu argymhellion mewn perthynas â meysydd i'w datblygu ymhellach a/neu eu gwella ar gyfer y strategaeth newydd yma.
- 4.2. Cafodd adroddiad ar yr asesiad hwnnw ei osod ger bron Grŵp Llywio'r Cabinet ar faterion y Gymraeg gynt ym mis Hydref 2021, a'i gymeradwyo.
- 4.3 Cytunodd Grŵp Llywio'r Cabinet ar faterion y Gymraeg gynt hefyd y byddai Nico Cyf. yn helpu'r Cyngor i lunio strategaeth ddiwygiedig ac uchelgeisiol a fyddai'n defnyddio llwyddiant y strategaeth gyntaf yn sail i'r un newydd yma.
- 4.4 Yn rhan o'r gwaith i ddatblygu'r strategaeth newydd, a gan ddilyn patrwm y strategaeth gyntaf, cafodd ymgynghoriad â thrigolion ei gynnal er mwyn deall yr hyn a fyddai'n eu hannog i ddefnyddio'r Gymraeg a pha wasanaethau roedden nhw o'r farn yw'r rhai mwyaf pwysig o ran hybu'r iaith.
- 4.5 Cafodd yr ymgynghoriad ei gynnal gan ddefnyddio gwefan ymgynghori ac ymgysylltu'r Cyngor, sef [Dewch i Siarad RhCT](#).
- 4.6 Cafodd yr ymgynghoriad ei gynnal rhwng 5 Medi a 5 Hydref 2021. Ar y dudalen we roedd dolenni i ddogfennau strategaeth/cynllun y Gymraeg presennol, yn ogystal â chais i ymwelwyr i'r wefan gymryd rhan naill ai mewn arolwg neu roi pinnau rhithwir ar fap rhyngweithiol. Hefyd, roedd fideo wedi'i chyflwyno gan yr awdur a'r darlunydd Siôn Tomos Owen ar y wefan i annog pobl i gymryd rhan (yn [Gymraeg](#) a [Saesneg](#)).
- 4.7 Ochr yn ochr â'r ymgynghoriad ar-lein, cafodd tair sesiwn wyneb yn wyneb eu cynnal yn y tair prif lyfrgell ar hyd a lled y sir (Aberdâr, Llys Cadwyn a Threorci).
- 4.8 Cafodd adroddiad ar yr ymgynghoriad ei baratoi gan Garfan Ymgynghori'r Cyngor. Mae modd ei ddarllen yn Atodiad 2.
- 4.9 Mae Nico Cyf. hefyd wedi ymgynghori'n eang ag uwch swyddogion allweddol mewn nifer o feysydd gwasanaeth er mwyn cael consensws ar unrhyw gamau gweithredu.

5. STRATEGAETH HYBU'R GYMRAEG 2022-2027

- 5.1 Strategaeth Hybu'r Gymraeg 2022-2027 fydd ail strategaeth Cyngor Bwrdeistref Sirol Rhondda Cynon Taf. Mae'n barhad o'r strategaeth gyntaf (2016-2021) ac mae'n adeiladu ar waith y Cyngor a'n partneriaid i hyrwyddo a hwyluso'r iaith dros y pum mlynedd diwethaf yn sail.
- 5.2 Mae'r strategaeth yn cyd-fynd â Chynllun Strategol newydd y Gymraeg mewn Addysg 2022-2032 fel bod modd i'r Cyngor chwarae rhan ganolog wrth gefnogi nod Llywodraeth Cymru o gyrraedd miliwn o siaradwyr Cymraeg erbyn 2050.
- 5.3. Bydd y Cyngor yn parhau i fabwysiadu ei ddull (a gafodd ei gytuno gan Grŵp Llywio'r Cabinet ar faterion y Gymraeg gynt ym mis Mai 2018) o gynyddu nifer y siaradwyr Cymraeg yn y Fwrdeistref Sirol yn unol â thrywydd strategaeth 'Cymraeg 2050: Miliwn o siaradwyr' Llywodraeth Cymru. Y garreg filltir nesaf fyddai cynnydd o 5% ar ffigurau arfaethedig Cyfrifiad 2021.
- 5.4 Ymhellach i hyn, bydd y strategaeth bum mlynedd ddiwygiedig newydd yma'n parhau i ganolbwyntio ar y tair prif thema genedlaethol, sef:
- **Thema 1: Cynyddu nifer y siaradwyr Cymraeg**
 - Trosglwyddo'r iaith ar yr aelwyd
 - Y blynyddoedd cynnar
 - Addysg statudol
 - Addysg ar ôl oed gorfodol
 - Y gweithlu addysg, adnoddau a chymwysterau
 - **Thema 2: Cynyddu defnydd y Gymraeg**
 - Y gweithle
 - Gwasanaethau
 - Defnyddio'r Gymraeg yn gymdeithasol
 - **Thema 3: Creu amodau ffafriol – seilwaith a chyd-destun**
 - Y gymuned a'r economi
 - Diwylliant a'r cyfryngau
 - Cymru a'r byd ehangach
 - Technoleg ddigidol
 - Isadeiledd ieithyddol
 - Cynllunio ieithyddol
 - Gwerthuso ac ymchwil
- 5.5 Mae hefyd yn bwysig nodi y bydd partneriaid y Cyngor i gyd yn chwarae rhan allweddol wrth gyflawni'r ail strategaeth yma ac felly bydd holl feysydd gwasanaeth y Cyngor yn cael eu hannog i barhau i feithrin eu perthynas â'r partneriaid sydd wedi'u nodi yng nghynllun gweithredu'r strategaeth. Caiff hyn ei gytuno arno maes o law ar ôl cyhoeddi canlyniadau Cyfrifiad 2021. Bydd y

Cynllun Gweithredu drafft yn destun craffu cyn cael ei gymeradwyo gan y pwyllgor hwn ac yna'n destun craffu blynyddol yn ystod ei gyfnod 5 mlynedd.

6 GOBLYGIADAU O RAN CYDRADDOLDEB AC AMRYWIAETH/Y DDYLETSWYDD ECONOMAIDD-GYMDEITHASOL

- 6.1 Mae Asesiad o'r Effaith ar Gydraddoldeb ac Amrywiaeth/y Ddyletswydd Economaidd-gymdeithasol wedi'i gwblhau ac mae i'w weld yn Atodiad 3.

7 GOBLYGIADAU O RAN Y GYMRAEG

- 7.1 Mae'r adroddiad yma wedi'i osod ger bron yr Is-bwyllgor yn unol â Safon 146 Safonau'r Gymraeg.
- 7.2 Mae Asesiad o'r Effaith ar y Gymraeg wedi'i gwblhau ac mae i'w weld yn Atodiad 4.

8 YMGYNGHORI

- 8.1 Cafodd ymgynghoriad cyhoeddus ei gynnal yn 2021 ynghyd â thrafodaethau â rhanddeiliaid allweddol drwy gydol y cyfnod drafftio ar gyfer y strategaeth newydd.

9 GOBLYGIAD(AU) ARIANNOL

- 9.1 Does dim goblygiadau ariannol sy'n gysylltiedig â'r adroddiad yma. Serch hynny, bydd costau ac adnoddau i'w pennu mewn perthynas â gweithredu unrhyw strategaeth newydd a'r cynllun gweithredu sy'n dod yn ei sgil.
- 9.2 Gallai peidio â chydymffurfio â Safon olygu cosbau ariannol o hyd at £5,000.

10 GOBLYGIADAU CYFREITHIOL NEU DDEDDFWRIAETH BERTHNASOL

- 10.1 Mesur y Gymraeg (Cymru) 2011 a Safonau Statudol y Gymraeg 2015 sy'n rheoleiddio maes y gwaith yma. Mae'r strategaeth hefyd yn cysylltu â Strategaeth Mwy na Geiriau (fframwaith strategol Llywodraeth Cymru ar gyfer gwasanaethau Cymraeg ym meysydd iechyd, gwasanaethau cymdeithasol a gofal cymdeithasol) a Chynlluniau Strategol Cymraeg mewn Addysg (o dan Ddeddf Safonau a Threfniadaeth Ysgolion (Cymru) 2013).

11. CYSYLLTIADAU Â BLAENORIAETHAU CORFFORAETHOL A CHENEDLAETHOL YNGHYD Â DEDDF LLESIANT CENEDLAETHAU'R DYFODOL

- 11.1 Mae'r Gymraeg yn thema drawstoriadol yn y Cynllun Corfforaethol ac yn effeithio ar yr holl flaenoriaethau corfforaethol gan fod angen i'r Cyngor gydymffurfio â'r Hysbysiad Cydymffurfio diwygiedig a gafodd ei gyhoeddi gan Gomisiynydd y Gymraeg ym mis Medi 2016.
- 11.2 Mae Adroddiad Cydymffurfio Blynyddol yn cael ei osod ger bron Comisiynydd y Gymraeg. Mae'n amlinellu gwaith y Cyngor wrth gydymffurfio â safonau statudol o ran y Gymraeg a fydd yn cyfrannu at nod tymor hir Llywodraeth Cymru o gyrraedd miliwn o siaradwyr Cymraeg erbyn 2050. Mae'r gwaith i gyflawni'r safonau yma'n golygu cydweithio gyda phartneriaid a thrigolion i hwyluso ystod eang o gyfleoedd ar gyfer defnyddio'r Gymraeg mewn cymunedau ledled y sir.
- 11.3 Mae'r Gymraeg yn rhan bwysig o Nod 6 Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol, sef Cymru â diwylliant bywiog lle mae'r Gymraeg yn ffynnu. Bydd hyn hefyd yn cyfrannu at greu Cymru sy'n fwy cyfartal trwy ddarparu cyfleoedd i siaradwyr Cymraeg ddefnyddio gwasanaethau'r Cyngor trwy gyfrwng y Gymraeg, os ydyn nhw'n dymuno.

12 CASGLIAD

- 12.1 Bydd Strategaeth Hybu'r Gymraeg 2022-27 yn defnyddio llwyddiannau'r strategaeth gyntaf yn sail fel bod modd i wasanaethau'r Cyngor a'n partneriaid barhau i greu effaith gadarnhaol ar ddarpariaeth gwasanaethau Cymraeg i drigolion Rhondda Cynon Taf.
- 12.2 Bydd mabwysiadu'r tair thema allweddol sydd wedi'u nodi gan Lywodraeth Cymru yn rhan o'i strategaeth 'Cymraeg 2050: Miliwn o siaradwyr' yn egwyddorion trefniadol ein strategaeth ddiwygiedig yn ei llywio'n well ac yn caniatáu i ddangosyddion cyflawniad priodol gael eu nodi a'u mesur.